

Ad Num. 4.

26 Juris regulæ standum est, donec probetur limitatio, Menoch. de recuperand. remed. 14. n. 32. Cyriac. controvers. 254. nu. 58. cum seqq. Argel. de legitim. contradist. quest. 12. n. 38. Carleval. de judic. tom. 1. tit. 1. disp. 2. n. 310. Monet. de distribu. quotidian. part. 1. quest. 9. n. 56. Guttier. de jurament. confirm. part. 1. c. 1. n. 64. Pacian. de probat. lib. 1. c. 8. n. 13. Surd. decis. 255. n. 2. Unde is, pro quo est regula, habet fundatam Intentionem & adversario onus probationis incumbit; Pacian. cum plurimis n. 14. Marc. Ant. variar. lib. 2. resolut. 59. cas. 12. Cyriac. ubi proximè, Argel. n. 37. Bernard. Gravæ, ad prax. Camer. Imperial. lib. 1. conc. 36. consil. 1. Arias Pinel. in l. 1. part. 3. n. 23. C. de bon. matern. Nec recedendum est à regula nisi apertissimè, limitatio probetur, Bald. in l. precibus, n. 23. C. de impuber. & aliis, Jaf. in l. non hoc, n. 15. C. unde legitimi, Molin. de primogen. lib. 3. c. 4. n. 34. Menoch. conf. 1162. n. 2. Imò nullam esse sententiam adversus Juris regulam nisi in ea aliquid exprimat; per quod appareat in casu fallentiæ latam fuisse, ait Pacian. ex aliis n. 16.

Ad Num. 5.

27 Utrum à Judice liceat appellare circa id, quod ipsius arbitrio commissum est? maxime controversatur; de quo latissimè Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 70. per tot. ubi pluribus pro utraque laudatis negativam sectatur opinionem; cui adhærent Ricc. in praxi, decis. 115. num. 1. part. 1. Argel. de acquir. possess. q. 2. art. 7. n. 52. 53. Scaccia de appellat. q. 17. limit. 15. n. 2. D. Salgad. de protecl. Reg. tom. 1. part. 3. c. 13. n. 36. Magon. Lucens. dec. 42. n. 21. part. 1. Paul Granat. in suis communib. theor. 15. in fine, Amat. variar. lib. 2. resolut. 80. n. 4. Gratian. disc. c. 170. n. 6. Quod limitat Menoch. in enormi læsione, aut si ad Principem recurratur.

28 Sed oppositum rectè sentiunt Farin. in prax. q. 17. n. 28. Sanch. de matr. lib. 3. disp. 10. num. 2. Ceval. d. q. 73. n. 7. Peralt. in l. 1. n. 35. ff. de legat. 1. Bernard. Diaz. reg. 40. Ant. Gom. variar. lib. 3. c. 1. n. 63. Octavian. de decret. tit. 1. lib. 7. n. 8. Bonacof. commun. part. 2. verb. Judex in eis, que ejus arbitrio committuntur. pag. 51. Rebuff. de Congruaport. vers. Ultimos si Episcopus.

Ibi: Nisi libero ejus arbitrio.

29 Idem tenent Ant. Gom. sup. Menoch. n. 13. ubi alios refert, & plures ex proximè laudatis; sed adhuc appellatio erit admittenda, saltem si enormiter Judex liberum arbitrium habens læserit, ut fatetur cum aliis Menoch. dict. n. 13. 16.

Ibi: Nec tenetur Judex appellationis.

30 Appellationis Judex proprii Tribunalis leges; quoad ordinem judiciarum, servat; non ejus, à quo appellatum est; Molin. d. disp. n. 9. vers. Bartolus verò, Aug. Barbof. in collectan. ad c. licet Canon. n. 19. de election. in 6. Secus quoad decisionem.

Ibi: Quo fit, ut licet à priori Judice.

31 Hoc ita verum est, quam vis Judex de reductione tanquam vir bonus cognoscat, Ceval. q. 453. per tot. quandoquidem eadem Arbitratoris æquitate, ut infra dicemus, uti debet. Nec refragatur, quod subrogatus sapit naturam cum omnibus suis quali-

tatibus ejus, cuius loco subrogatur. Quoniam id limitatur, quando subrogatum, est diversæ conditionis; quo casu subrogatio duntaxat fit, quatenus subiecta materia patitur; Bart. in l. pater. 14. in re. petit. n. 13. vers. Non obstat ff. de inoffic. testam. Cyriac. contr. 325. n. 7. ubi alii. Arbitratur autem, & Judex diversæ conditionis sunt, cum ille jurisdictione, careat, quam hic habet; unde provenit, ut quamvis, à laudo provocari per appellationem nequeat, à sententia super reductione lata permittatur. Quam sententiam cum D. Covarr. sustinent Camill. Borel. in tract. de compromiss. §. 8. gloss. 4. Pat. Molin. d. disp. 35. nu. 9. Ceval. d. q. 453. & tom. 5. q. 73. Pet. Benintendis, decis. 15. Guttier. in d. l. nemo potest, n. 429. 430. ff. de legat. 1. Boër. d. cis. 284. n. 18. in fine. Azeved. in l. 4. n. 150. tit. 21. lib. 4. Recopilat. Menoch. conf. 217. n. 30. Villalob. commun. verb. reductio. Rebuff. ad leg. Gall. tit. de arbitrar. art. 1. gloss. 9. n. 8. sentit Gregor. Lop. in l. 23. gloss. 14. tit. 4. part. 3. dum se refert ad Imolam. Et ita tenendum est.

Vers. Tandem lector optime.

Sunt qui in hac opinionum ambiguitate distinctionis foedere ipsas conciliare conentur, asserentes, ubi modica læsio contingit, auxilium appellationis denegari; secus si grave detrimentum ex sententia proveniat: cuius sententiæ, etsi eam non probent, meminere Rebuff. ubi proximè, n. 7. Boër. n. 18. qui Authores laudant, & faciunt, quæ tradit Menoch. d. quest. 70. num. 16.

Vers. Primum, si Authorum.

Sed si hodie Authorum numerus inspiciatur, 33 non minus, imò magis communis sententia est contra Bartolum, ut testantur Menoch. ubi proximè, Ceval. dicta questione 453. & alii ex nuper laudatis.

Vers. Secundò, veriore esse.

Ratio est, nam Judex super reductione pronuntians, proculdubio sententiam fert, quæ actionem judicati producit; ex quo appellationis locus fit, argument. l. 1. c. de recept. arbitrar. Aliud juris erit, si discordantibus Arbitris, Tertius pro libito partium eligatur, à quo appellare non licebit; Imol. in cap. Quintavallis, nu. 32. vers. Quid autem de Tertio electio, de jurejurand. Menoch. conf. 320. n. 42. sed reductio ad arbitrium boni viri adversus laudum postalabitur, Boër. cum aliis, d. decis. 284. nu. 19.

Vers. Tertio, illud est.

Judex qui super reductione aditur, eadem æquitate, quæ Arbitrator uti debet, Gratian. disceptat. c. 524. n. 22. Alexand. in l. penult. ad finem, n. 15. ff. de legat. 2. Præposit. in c. de appellationibus, post medium, de appellat. Molin. d. disp. 35. num. 9. vers. Bart. verò, Roman. conf. 261. n. 3. Hermof. in d. l. 9. gloss. 5. n. 15. tit. 5. part. 5. Quia subrogatum naturam sequitur ejus, cuius loco subrogatur, l. 1. §. Hec actio, ff. si quis testament. lib. esse jus fuerit; l. si eum 10. §. qui injuramentum. ff. si quis caution. Cancr. sup. part. 1. c. 2. n. 146. Cyriac. controvers. 397. n. 40. 41. Menoch. conf. 320. num. 43.

Vers. Quarto, etiam si communem.

Adde Tusch. tit. lit. A, concl. 414. n. 14. Fulgos. 35 conf.

conf. 112. n. 2. sed dicitur hoc inter eum, qui petit reductionem, & illum contra quem fuit petita, quoad appellationem, non videtur admittendum; tum quia, ut supra probavimus, auxilium illud omnibus conceditur, nisi jure reperiatur denegatum; tum nam quoties actori denegatur, & ideo cessatur interdictum. Conrad. in repert. l. ubi limit. 17. n. 916. C. si de moment. an. possess. Pat. decis. 316. lib. 2. Ceval. tom. 2. quest. 897. n. 892. Nec urget in contrarium textus in cap. à Judicibus 2. question. 6. cum aliis allatis: Nam et si prohibita sit appellatio ab eo Judice, quem quisque sibi ultro elegit; qui reductio nem postulat, non optat, sed competentem de jure Judicem adit necessariò, & aliud electione propriæ causæ Judicem constituere, & aliud ad iudicium provocare: illud appellationem tollit, hoc non utique, alioquin nulli actori liceret appellare; cum regulariter nemo invitus agere compellatur, l. 1. & per tot. C. ut nemo invitus ager. vel accus. cogat. Unde cum in causa reductionis nihil speciale inveniatur, propter quod appellatio actori prohibeatur, quæ reo permittitur, dicendum est, quæcumque opinio admittit, aut nulli, aut utrique subsidium provocationis competere: & ita convincitur ex adductis per D. Covar. tam pro Bartolo, quam pro Baldo, sup. à nu. 3. quæ æque in actore, ac in reo militare plusquam manifestum est; & comprobatur ex eo, quod prohibita appellatione uni ex litigantibus, alteri etiam appellare non licet, ut cum pluribus docuit Amat. variar. lib. 2. resolut. 65. num. 60. Scacc. de appellat. lib. 3. c. 2. quest. 17. limit. 7. n. 24. Castill. Sicil. decis. 30. nu. 13. nam ita postulat æqualitas iudicii.

Ad Num. 6.

37 Hæc notant Azeved. in l. 4. n. 150. tit. 21. lib. 4. Recopilat. Molin. d. n. 9. Cur. Philippic. part. 5. §. 4. n. 7. & quidem lege Regia quoad appellationem assertio nostro comprobatur, ut D. Covar. agnoscit: quoad supplicationem verò, contraria est admittenda, & sic differentia inter petentem reductionem, & eum, contra quem petitur, constituitur: quod ideo in supplicatione placuit, quia est auxilium subsidiarium, & ex benignitate potius, quam de jure concessum; atque ita facilius denegatur, quam appellatio, prout frequenter contingit; & constat ex tit. 19. lib. 4. Recopilat. & notat per l. 17. tit. 23. p. 3. Curia Philip. part. 5. §. 4. num. 1.

AD CAPUT XIII.

Testi unico non jurato, vel vario, num credatur? Et de instrumentorum per testes reprobatione.

SUMMARIUM.

- 1 Ad legitimam probationem saltem duo testes requiruntur.
2 Unus non sufficit qualibet dignitate præfulgens.
3 Statutum an valeat jubens, ut stet unus testimonio.
4 Quando unius testimonio standum sit? remissive.
5 Quid de partium consensu, & n. 9.
6 Ferri potest sententia secundum unius partis declarationem, si ita inter partes convenerit. Quid circa interesse, n. 8.
7 Juramentum cause decisivum cuilibet litiganti licet deferre.
10 Testis absque juramento deponens, an fidem faciat, ad numerum 14.

- 15 Producent, vel approbans testem, an possit opponere adversis ejus personam, vel delictum, ad num. 17.
18 Quando is, qui adversario desert jusjurandum, possit probare contrarium, & n. 19.
20 An valeat testimonium ubi de juramento in actis non constat, nisi per assertionem Notarii, & num. 21.
22 Pro Notario in dubio presumendum.
23 Notario asserenti in instrumento renunciationis Senatusconsulto Velleian. certiorasse mulierem de illius beneficio, num sit credendum, & n. 24.
25 Cum ex conventionem uni ex Partibus credendum est, intelligitur juramento præmissio.
26 Electus ultro à Partibus, ut pro suo arbitrio aliquid decernat, jurare non compellitur.
27 Periti secundum artem deposituri jurare debent, ad num. 31.
32 Jurare debet is, cui ex legis præcepto credendum est.
33 Deponere peritum, vel testem, parte absente, & non citata, an possit?
34 Peritis à Judice electis ad declarandum, quomodo Partes citandæ? ad num. 37.
38 Testimonium in scriptis num valeat? ad nu. 44.
45 Confessio Sacramentalis per scripturam an fieri possit? ubi de mutuo, ad n. 54.
55 Nemo scribere peccata tenetur, ne in confessione omittantur.
56 De teste contraria asserenti in iudicio, vel extra, latè agitur, ad nu. 66.
67 De declaratione vulnerari ad excusandum, vel onerandum reum; ad num. 76.
77 Testis contraria simul deponens nullam fidem meretur, & qua pena teneatur? usque ad n. 79.
80 Testi quando liceat proprium dictum corrigere? ad num. 87.
88 Cui testimonio credatur, ubi testis contraria respondet in diversis depositionibus, sive cum tortura, sive absque illa, ad n. 97.
98 In causa hæresis potest testis dictum suum corrigere ex intervallo ad criminis detectionem; & num. 99.
100 Teste negante deposuisse prout constat ex actis, an ei, vel notario sit credendum? ad n. 102.
103 Receptio testium ad quem spectet, & quando possit Notariis demandari? ad n. 110.
111 De publicis instrumenti reprobatione, usque ad finem.

Est præsciendum Divino, & humano jure, unius testimonium non sufficere, sed saltem duorum regulariter ad legitimam probationem requiri; Numer. 35. vers. 30. Homicida sub testibus puniatur: ad unius testimonium nullus condemnabitur, Deuteronom. 17. vers. 6. In ore duorum, aut trium peribit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium, & 19. vers. 15. Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Idem habetur Matth. 18. vers. 16. Joannis 8. vers. 17. cap. in omni negotio 4. cap. licet 23. de testib. cap. admonere 33. qu. 2. l. 32. tit. 16. part. 3. l. ubi numerus 12. ff. de testibus, l. jurisjurandi 8. C. eod. notant Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 99. n. 19. Ant. Gom. variar. lib. 3. c. 12. n. 9. Cyriac. controversiar. forens. tom. 1. contr. 62. num. 41. Ceval. commun. tom. 1. q. 494. nu. 1. 2. Guazzini. de defension. reor. defens. 33. c. 14. n. 6. Pacian. de probat. lib. 1. c. 47. n. 33. Guttier. in l. nemo potest, n. 138. ff. de legat. 1. &